

Спостерігаючи такі тенденції у репродуктивній поведінці сучасних жінок, варто зазначити, що показники фертильності визначаються не тільки біологічними можливостями жіночого організму, але й традиціями і стереотипами «демографічної поведінки», соціально-економічними і соціокультурними чинниками.

Отже, аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що демографічна ситуація, яка склалася сьогодні у світі, обумовлює процес демографічного переходу, що супроводжується якісною зміною типу відтворення населення та визначає несприятливу демографічну картину сучасного світу.

Література

1. <http://www.bakertilly.ua/ru/news/id921>

Підсекція журналістики

УДК 007 : 304 : 004.9

УКРАЇНСЬКІ МЕДІА В УМОВАХ СМИСЛОВОЇ ВІЙНИ: ЧУЖІ СМИСЛИ

О. В. Тараненко

Невизначеність ситуації та хаотизація понять, що її описують, характеризують сьогодні не тільки медійний простір сучасної України, але і науковий дискурс. Серед визначальних термінів щодо російсько-української війни можна виокремити як застарілі (інформаційна війна), тавтологічні (інформаційно-гуманітарна війна, інформаційно-психологічна війна), вжиті у неточному чи метафоричному сенсі (ідеологічна війна, пропагандистська війна), так і надто широкі, такі, що не мають точно окресленого семантичного поля (гібридна війна, неоголошена війна). Нам видається найбільш точним щодо визначення сучасної ситуації термін «смилова війна», запропонований Георгієм Почепцовим [1].

Серед визначальних ознак війни смислів український вчений акцентує на тому, що вона «має справу не так із фактами, як із смислами, які ведуть до певної інтерпретації фактів», має довгостроковий ефект, бо «навіть за умови зміни фактів, смисли зберігаються, оскільки відображають картину світу» [1, с. 5], має сталий характер, при якому фонові смисли підмінюють собою основні. В той час як «інформація, факт орієнтовані на новизну, смисли – на приєднання до відомого (або, раніше, до чужого)» [1, с. 189].

За нашими спостереженнями, саме так звані «чужі смисли» в сучасній російсько-українській смисловій війні мають найбільш агресивний характер. Вони, переважно, пов'язані з темами історії України та її фальсифікації (прирівнювання Русі з Росією, тема малоросійства, України як окраїни тощо), радянських смислів і фальсифікацій процесу декомунізації, а також міфологізованих символів Другої світової війни. Під чужими смислами в цьому сенсі ми маємо на увазі ті смислові комплекси, що будучи використаними українськими журналістами як усталені кліше чи образи, несуть в собі смисли, протилежні бажаним, такі, що працюють на смисли супротивника, укріплюючи та просуваючи їх.

Чужі смисли в медійному просторі часто «вживлюються» за допомогою номінацій. Найбільш поширеними є такі називання супротивника, як «ополченці» (поняття, що має явно позитивні конотації, містить семантичне забарвлення героїзації), «сепаратисти» (поняття, що передбачає наявність політичної та ідеологічної платформи у прихильників руху сепаратизму, від так підвищує статус бандугруповань на Донбасі) або визначення «проросійські бойовики / найманці», яке просуває головну ідею кремлівської пропаганди щодо громадянської війни в Україні, бо росіянин не може бути «проросійським», від так українські журналісти, що узагальнено вживають визначення «проросійські», мимоволі просувають смисли протистояння «українських повстанців Донбасу» і «офіційного Києва».

Отар Довженко, аналізуючи вживання евфемізму «АТО» українськими політиками і журналістами, зауважує, що неухвага до слів під час війни, нехтування небезпекою чужих смислів призводить до навіювання «суспільству шизофренії» (<http://detector.media/community/article/119249/2016-09-30>). Саме до проявів такої хаотизації смислів, суспільної шизофренії ми відносимо не поодинокі випадки називання українських воїнів «бойовиками», як це сталося, наприклад, на краматорському сайті 6264.com.ua, або, навпаки, героїзацію бойовиків «ЛДНР», як це зробила ведуча 5 каналу Тетяна Даниленко, коли назвала в одному з ефірів убитого бойовика Арсенія Павлова (Моторолу) «легендарним бойовиком», «польовим командиром, відомим сміливістю і зухвалістю».

Другим поширеним випадком російської інформаційної інтервенції за допомогою чужих смислів є нав'язування міфологізованих символів Другої світової війни під лозунгами на кшталт «Деды воевали». На жаль, останнім часом почастишали випадки, коли українські військові журналісти подають зведення з фронту з використанням таких міфологізованих образів. Юрій Андрухович слушно зауважує: «Журналісти й активісти, депутати і блогери, спікери і спічрайтери, в уніформах і по-цивільному. Саме вони своїми висловами формують найважливішу компоненту цієї війни – смислову».

Тож який у чорта мінстець підказує їм порівнювати «кіборгів» із «захисниками Брестської фортеці»? Донецьке летовище називати «нашим будинком Павлова»? Останню транспортну артерію, що з'єднувала Дебальцеве з українськими територіями – «дорогою життя»? І що невдовзі (хай Бог милує) писатимуть про Маріуполь – «наш блокадний Ленінград»? І де виникне «наша Курська дуга»?...

І зауважив я таке: щойно в нас якусь місцину з чимось таким патріотично-радянсько-російським порівняють, як ми її програємо. То, може, обережніше з усіма цими сталінградями-ленінградями й іншими фетишами? Може, в цьому якась недобра закономірність?» (<http://www.telekritika.ua/kontekst/2015-03-23/105238>).

Прикладів тому знаходимо дуже багато. Більшість з них міфологізовані з самого початку, як, наприклад, фраза «Донецький аеропорт – то наша Брестська фортеця», що була винесена в заголовок «Радіо Свобода» як цитата Мочанова, каналом «Еспресо» – цитата Бірюкова, багатьма новинними сайтами як цитата актора Пашиніна, каналом ICTV – як авторський заголовок. Міфологема «дорога життя» застосовувалася майже всіма українськими ресурсами в заголовках до подій в Дебальцеве та на Світлодарській дузі. Показовою є ситуація з використанням аналогії подій в Авдіївці у лютому 2017 року зі Сталінградом. Авторство цієї аналогії приписували українським армійцям (5 канал, «Новинарня»), волонтерам (dopo), а джерело цього образу виявило його первинний сенс саме чужих смислів, бо таке порівняння було взято з СМС, що їх надсилали нашим бійцям для залякування та приниження з боку ворога: «Боєць АТО! Цією зимою ти – німець під Сталінградом» (оприлюднено каналом «Еспресо»).

Небезпечність чужих смислів пов'язана з тим семантичним «шлейфом», що вони тягнуть за собою. Саме це має на увазі Сергій Грабовський: «Так, закономірність існує, і вона справді недобра. Бо йдеться про специфічне мовомислення (Олександр Потєбня) з його вельми специфічним ціннісним підґрунтям та світобаченням: «Мы за ценой не

постоим!». Наслідки відповідні - Іловайськ, Донецький аеропорт, Дебальцеве... Далі буде?» (<http://www.telekritika.ua/kontekst/2015-03-23/105238>).

Аналіз подібних випадків, певна самодіагностика українських медіа є необхідним етапом на шляху подолання смислових інтервенцій та складного і тривалого процесу вибудовування власних ціннісних смислів українським суспільством.

Література

1. Почепцов Георгій. Смисли і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. / Георгій Почепцов. Переклад з рос. Тамари Гуменюк. – Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2016. – 316 с.

УДК 007.316.7:070

СУЧАСНІ ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ: ОСОБЛИВОСТІ Й ФУНКЦІЇ

Л. В Супрун, В. М. Супрун

Сучасна мережа комунікаційної системи включає в себе низку каналів передачі й отримання інформаційних потоків, не останню позицію серед яких відведено виборчому процесу та механізмам його реалізації. Тому виборчі технології посідають чільне місце в комунікаційній системі «влада / громадськість» і є частиною соціальних комунікацій в аспекті взаємодії політичних інститутів та суспільства. До того ж, з упевненістю можемо сказати, що сучасні виборчі технології – це ще й система впливових факторів і промоційно-прагматичних технологій для формування громадської думки потенційного електорату. Еволюційна парадигма виборчих технологій дозволяє відстежити шлях їх розвитку від газетно-журнального етапів до соціально-мережових засобів масової комунікації й білбордів, що значно спрощує донесення необхідної інформації до потенційної аудиторії. Тому інформаційно-комунікаційні технології мають можливість не лише здійснювати безпосередній вплив на виборців, але й через соціальні мережі спілкуватися з ними і таким чином перманентно моніторити громадську думку.

Сучасні виборчі технології виконують такі конститутивні функції:

1) інформаційна – донесення до реципієнтів інформації про основні політичні погляди об'єкта виборчого процесу;

2) конгломеративна – формування єдиного ціннісного поля між кандидатами та їх виборцями;

3) освітня – навчання громадськості механізмам правильної поведінки на виборах;

4) модифікуюча – коригування політичних поглядів електорату відповідно до стратегічних пріоритетів кандидатів;

5) маніпулятивна – спекулятивні механізми зміни політичних поглядів електорату;

6) виховна – виховання в аудиторії законослухняності й почуття громадського обов'язку, виборчої культури населення;

7) моніторингова – відстеження громадської думки та політичних уподобань електорату;

8) прогностична – прогнозування результативності виборчого процесу;